

5. Kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelma

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee varhaiskasvatustilanteissa suojata väkivallalta, kiusamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaisuuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Kempeleen varhaiskasvatuksessa ajatellaan, että lapsella tulee olla turvallinen varhaiskasvatusympäristö, jossa ei sallita kiusaamista. Kiusaamista estääkseen varhaiskasvatuksen työntekijät luovat yhteiset yksinkertaiset säännöt toiminnalle. He myös ylläpitävät sääntöjä omalla toiminnallaan. Lasten ryhmäytymisellä ja ystävyyssuhteilla on suuri merkitys kiusaamisen ehkäisyssä. Varhaiskasvatuksessa käytämmekin rauhasa aikaa ryhmäytymiseen, jotta jokainen lapsi löytää oman paikkansa ryhmästä.

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on sitä, että lapsi joutuu toistuvasti yhden tai useamman lapsen kielteisten tekojen kohteeksi. Kiusaamisen vuoksi lapsi voi tuntea itsensä muuta huonommaksi, uhatuksi, arvottomaksi, torjutuksi ja niin edelleen.

Kiusaaminen on ryhmäilmiö, missä ilmenee useita rooleja: kiusaaja, kiusattu, apuri, kannustaja, puolustaja sekä hiljainen hyväksyjä. Kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, sanallista tai psyykkistä ja siihen liittyy aina vallankäyttö.

Kiusaamisella on erilaisia muotoja. Päiväkodissa esiintyy esimerkiksi seuraavia kiusaamisen muotoja:

Fyysinen kiusaaminen:

- Lyöminen
- Potkiminen
- Kamppaaminen
- Esteenä oleminen
- Vaatteiden repiminen
- Nipistely
- Kivien ja hiekan heittäminen
- Leikkien sotkeminen

Psyykkinen kiusaaminen:

- Uhkailu
- Manipulointi
- Kiristäminen
- Ilveily, ilmeily
- Poissulkeminen
- Leikin sääntöjen muuttaminen
- Selän takana puhuminen
- Puhumatta jättäminen

Sanallinen kiusaaminen:

- Haukkuminen
- Nimittely
- Härnäminen
- Lällättäminen
- Vaatteiden, hiusten yms. kommentoiminen

Miten kiusaamista ehkäistään

Tärkeää on olla lapsille läsnä ja näin ohjata tilanteita ja myös ennaltaehkäistä mahdollisia kiusaamistilanteita edes syntymästä. Myös pienten riitojen ja konfliktien oikeanlaiset ratkaisut ovat kiusaamisen ehkäisyä. Riitojen ja konfliktien syyt täytyy myös selvittää kunnolla ja niiden jälkeen seurata tilannetta sovitulla tavalla. Tavoite on, että kiusaaminen ei pääsisi edes alkamaan. Kasvattajan tehtävä on luoda varhaiskasvatuksen ryhmiin sellainen ilmapiiri, jossa lapsi uskaltaa tulla kertomaan hänelle tapahtuneista asioista ja että hän luottaa aikuisiin.

Täytyy myös osata tunnistaa kiusaamisen eri muodot ja siihen tarvitaan kasvattajilta lapsiryhmän tuntemista sekä kykyä tunnistaa lasten erilaiset tarpeet. Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä tärkeää on oikeudenmukaisuus, tilanteiden sanoittaminen ja tunnetaitojen opettelu sekä lasten tasa-arvoinen kohtaaminen.

Miten kiusaamiseen puututaan

Aikuisen reagoi aina kiusaamiseen sitä nähdessään, tunnistaa kiusaaminen, puuttuu siihen yhdessä sovitulla tavoilla sekä arvioi ja havainnoi lapsiryhmää. Kiusaamisen tunnistaminen ei ole aina helppoa, koska se voi tarkoittaa eri yksilöille eri asioita. Kasvattajan täytyy toimia lapsen tulkkina, koska lapselta puuttuu usein sanat kertoa kokemastaan. Kasvattajan täytyy kuitenkin olla puolueeton. Se, miten lapset kokevat erilaiset tilanteet, voi vaihdella suurestikin, mutta lapsen kokemus on lapselle se todellinen tilanne. Kielteisen toiminnan kohteeksi joutunut lapsi on kuitenkin loukkaantunut fyysisesti tai psyykkisesti riippumatta siitä, onko toiminta ollut tahallista vai tahatonta.

Kiusaamiseen puuttumisesta keskustellaan aina molempien osapuolten eli kiusaajan ja kiusatun huoltajien kanssa. Vanhemmilla on merkittävä rooli kiusaamisen ehkäisyssä. Kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen ovat varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhdessä selvitettäviä asioita. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on lisätä vanhempien tietoisuutta kiusaamisesta ilmiönä. Myös vanhempien tuki varhaiskasvatuksen henkilöstölle on tärkeää. Kiusaamisen ehkäisyssä kasvatuskumppanuus ja yhteiset arvot vanhempien ja varhaiskasvatuksen välillä ovat erityisen tarpeellisia. Vanhempien osallistaminen ja tietoisuuden lisääminen aiheesta ovat tarpeen, jotta kiusaamiseen puuttuminen tuo toivotun tuloksen ja kiusaaminen loppuu.

Kiusaamisen ehkäisyn keinoja

- Turvallinen ilmapiiri
- Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot
- Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
- Lapsen osallisuus ja kuulluksi tuleminen
- Tapa- ja moraalikasvatus
- Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- Tasa-arvon edistäminen
- -Erilaisuuden arvostaminen
- Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä

5.1.Ryhmän kiusaamiseen ja ehkäisyn puuttumisen suunnitelma

Ryhmä:

Lukuvuosi:

Laadittu:

Kirjaaja:

<p>Ruutu 1:</p> <p>Mitä kiusaaminen on?</p>	<p>Ruutu 2:</p> <p>Kiusaamisen ehkäisy</p>
<p>Ruutu 3:</p> <p>Kiusaamiseen puuttuminen</p>	<p>Ruutu 4</p> <p>Suunnitelman arviointi</p>

Ruutu 1. Ryhmän henkilöstön yhteinen näkemys kiusaamisesta ja yhteinen tavoite kiusaamisen ehkäisylle.

Tähän kohtaan kirjataan ryhmänne yhteinen kiusaamista ehkäisevän työn tavoite ja näkemys siitä mitä kiusaaminen on. Tavoitteen määrittäminen edellyttää ryhmän yhteistä arvokeskustelua. On tärkeää, että kaikki ryhmässä ymmärtävät ja ovat tietoisia kiusaamisilmiöstä ja sitoutuvat kiusaamista ehkäisevään työhön. Ryhmän jokainen aikuinen suhtautuu kiusaamiseen aina vakavasti. Tavoitteena on, ettei ryhmässä esiintyisi kiusaamista.

Ruutu 2. Kiusaamisen ehkäisyn keinot.

Tähän kohtaan kirjataan ryhmän omat kiusaamisen ehkäisyn keinot ja menetelmät. Ehkäisyn keinot keskustellaan yhdessä. Voidaan valita tiettyjä painopisteitä ja vaihtaa niitä tarpeen mukaan. Ehkäisyn keinot voidaan jakaa aikuisen toiminnan kautta esimerkiksi seuraavasti;

- Aikuisen toiminta yksittäisen lapsen kanssa
- Aikuisen toiminta lapsiryhmässä
- Aikuisen toiminta työyhteisössä.

.Ruutu 3. Kiusaamisen puuttumisen keinot.

Tähän kohtaan kirjataan, miten akuutteihin kiusaamistilanteisiin puututaan. Tässä voidaan huomioida myös, miten konflikteihin ja riitoihin puututaan, mikä ehkäisee sitä, että riidoista ei kehity ajan myötä kiusaamista. Kiusaamistilanne selvitetään ensin kiusatun lapsen kanssa. Aikuinen on empaattinen tilanteessa. Keskustellaan myös kiusaajan kanssa. Jos kiusaaminen toistuu, keskustellaan myös vanhempien kanssa.

Ruutu 4. Suunnitelman arviointi

Tähän ruutuun kirjataan miten ryhmän kiusaamisen vastaista työtä ja suunnitelmaa arvioidaan, kuka sitä arvioi ja milloin. On myös tärkeä sopia siitä, miten kiusaamistilanteiden dokumentointi tapahtuu. Tähän kohtaan kirjataan myös suunnitelmasta tiedottaminen sekä uusien työntekijöiden perehdyttäminen. Esimerkki: Suunnitelma käydään läpi vuosittain startti-illassa. Ryhmät laativat ryhmäkohtaiset suunnitelmansa ryhmäytymisen jälkeen syys-lokakuussa. Tiimit pitävät iltapalaverin kaksi kertaa toimintakaudessa, suunnitelma tarkistetaan ja käydään silloin läpi. Lisäksi tiimipalavereissa käydään keskustelua kiusaamisesta sekä suunnitelmasta.

Tämän ryhmäkohtaisen suunnitelman laadinnassa otetaan huomioon niin koko lapsiryhmän ominaisuudet kuin lasten yksilölliset piirteet. Ryhmäkohtaiseen suunnitelmaan kirjataan ne konkreettiset ehkäisyn ja puuttumisen keinot, jotka toimivat parhaiten tässä ryhmässä ja tämän ryhmän jäsenten kanssa.

Lähteet:

Joensuun kiusaamisen ennaltaehkäisyn- ja puuttumisen suunnitelma

MLL, Kirves&Stoor-Grenner: Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa- kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen

